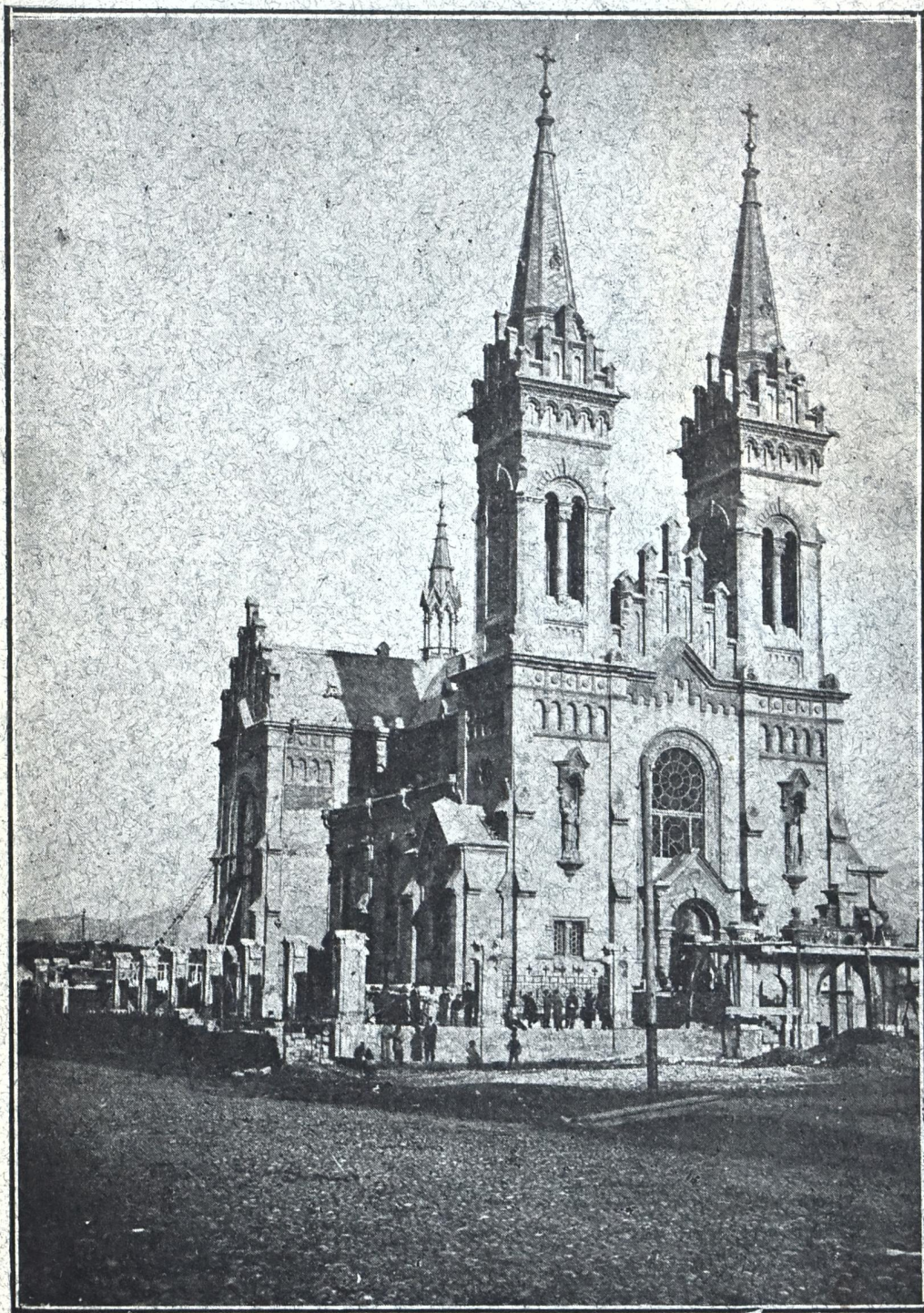


კათოლიკეთა ეკლესია

ბ ა თ უ მ უ ი



თფილისი

მსწრაფლ-მბეჭდავი სტამბა არ. ქუთათელაძისა, ნიკ. ქუჩა, № 21.

1903



№165.

ი. ვაჩიშვილი

მღვთის-მშობლის

კათოლიკეთა ეპკლესია

გ ა თ უ მ უ ი

ფ. ჭაჭინაძისა



თფილისი

მსწრაფლ-მბეჭდავი სტამბა არ. ქუთათელაძისა, ნიკ. ქუჩა, № 21.

1903

11806

Дозволено цензурою Тифлисъ, 3 Апрѣля 1903 года.

ბათუმის კათოლიკეთა ეკლესია.

XVII საუკუნის დასაწყისიდან, ოსმალეთმა მთელი დასავლეთ საქართველო სასტიკის მახვილით დაიმორჩილა. ამ დაიმორჩილების მეოხებით გაუქმდა და მოისპო ბევრი რამ საგვარტომო არსებობანი ქართველთა. მოისპო წეს-ჩვეულება ქართველთა და მის მაგიერ განწესდა ოსმალთა ჩვეულებანი. მოისპო ეკლესიები და ტაძრები მის მაგიერ გადღესასწაულდა ისლამი, იწყეს ჯამეების შენება. მოკლე დროის განმავლობაში ქართველთ ხსენება გახდა საგმობ ხსენებათ, ამ სამწუხარო გარემოებას ძრიელ ბევრი წარჩინებული ქართველნი ეწინააღმდეგებოდნენ, ესენი თავ-გამოდებით იღვწოდენ ოსმალთ წინააღმდეგ და არც ერთს მხარეს ჩვენის ცხოვრებისას და საქმეებისას მათ ადვილათ არ უთმობდენ. მთელის ქართველებისათვის დადგა დიდი განკითხვის დღე და ამიტომ ყოველს მამულისშვილს მწარეთ ადარდებდა საქართველოს უბედური მდგომარეობა და ქართველთ დამხობა, გათათრება.

ჩვენი წინაპარნი კარგათ გრძნობდნენ თავიანთ ქვეყნის წამებას და ამიტომაც იყვნენ, რომ იგინი მთელის აზიის მტრებს თავ-გამოდებითაც ებრძოდნენ. იბრძოდნენ გმირულად, მაგრამ ერთი პირი ასის წინაშე რას გააწყობდა. მტრის რიცხვს ვერ სძლეოდნენ, სხვათ შველა კი არსაიდან რა უჩნდებოდათ. მალე დადგა ქართველთ გათათრების ხანა და ქართველთა ყოველივე გარდაცვალებას ეძლეოდნენ. ამ გარდაცვალების ანუ გარდაქმნის მეოხებით ძრიელ ბევრი ქართველი ეტანჯა, ბევრი ეწამა, ბევრი იქმნა სასტიკათ გვემული და წამებული ქრისტიანობის და საქართველოს გულისათვისაც, მაგრამ ყოველ მათგანს თვით უკანასკნელ განწირულების დროსაც კი არ მოსპობიათ მომავლის იმედი, მათ ყო-

ველთვის სწამდათ მომავლის იმედი, დავრდომილ მხარეში კვალად აღდგენა, სასოებდნენ, რომ ჩვენის წამებულის მამების საფლავებზედ კულანდებურათ გაიხმაურებს ქრისტიანთ ქართული ხმა, დაბნელებულს ერში კვალად დაირეკება ქრისტიანობის ნათელ-ხმოვანი ზარიო.

ქართველთ გათათრების დროდგან, ქრისტიანთ გასათათრებლათ, შესაშინებლათ და მოსაკლავად შემდეგ ადგილებში იქმნენ თავ-საკვეთი და სახრჩობელა გაკეთებული: ერთი სახრჩობელა გააკეთეს კინტრიშის ხეობაზედ, სადაც ახრჩობდნენ ქრისტიანებს და მით სპობდნენ ვინც კი არ გათათრდებოდა. მეორე სახრჩობელა და თავ-საკვეთი გააკეთეს ბათუმში, სწორედ იმ ადგილისაკენ, სადაც დღეს აღშენდა ბათუმის ქართველთ კათოლიკეთ ტაძარი, მესამე სახრჩობელა მარა-დიდთან, მეოთხე ართვინის ახლოს, ხიდთან. ასევე ახალციხის ნხარეს, არტაანს, ლივანას, შავშეთს. თითქმის ყველა ადგილებში, სადაც კი ოსმალეთმა ფეხი შესდგა და დაიჭირა. რაც ამ თავსაკვეთ და სახრჩობელების წინაშე ქართველთ სისხლი დაღვრილა, ყველა მისგან დიდი ტბა შესდგებოდა და აწერა რომ იქმნეს, ვგონებ ოცდა ოთხს ტომში ვერ მოთავსდეს. მისი ანუსხვა ჩვენგან შეუძლებელიც არის, ხოლო იმას კი ვიტყვით, რომ ბათუმიდამ მთელს დასავლეთ-საჩხრეთ საქართველოს საზღვრებამდე არ მოიპოვება არც ერთი მტკაველი მიწა, რომ მასზედ ქართველთ წამებულთ სისხლი არ იქმნეს დაღვრილი და ამ სისხლით შეზელილი არ იყოს ჩვენი მიწა მამული, ერთი სიტყვით ამ კუთხის ყოველს გოჯს მიწასაც კი აქვს თავის დიდი მნიშვნელობა, იგი მოწამეა ქართველთ ამალლებისაც და დაცემისაც, იგი ჩამხუტებელია ტანჯულ ქართველთ სისხლისაც და ძვლებისაც. სწორეთ ამ ჩვენის სისხლით და ცრემლით გაპოხიერებულს მიწა მამულზედ ითქმის შემდეგი:

„აჲ, დაბლა მე ვარ, მის მოწამედ და იქ მაღლა ცა,
როგორც ამაღლდა საქართველო, როგორც დაეცა“.

პირველ დროის ჩვენი მამები დიდათ სასოებდნენ საპა-

ტიმოტეოზში ქრისტიანობისათვის ჰეროდოტი და ტანჯულნი, იმედს და სასოებას არ ჰკარგავდენ და ოსმალთაგან დევნილნი თავიანთ მამა პაპის სიწმინდესაც დიდათ უფროთხილდებოდნენ და ყოველს ძვირფას ნივთს მიწაში ფლავდენ და მარხავდენ, რადგანაც მათ მომავალში ქართველთ აღდგენის იმედიც უტყუარათ სწამდა: იგინი ფიქრობდენ, რომ დრო ცვალებადია, მრისხანე ისლამის ხანა გაივლის, ჩვენი მომავალი თაობა თავის ქვეშაობის ძალას მოიცავს, საქართველოში, ქართველთ შორის, ქრისტიანობის ხმა კვალად იწყებს გახმაურებას და მაშინ ამ ჩვენგან მიწაში ჩაფლულს სიწმინდესაც მიეცემა მკვდრეთით აღდგენა, სინათლის სხივის მიშუქება. ასე ფიქრობდნენ და მიტომაც მათ თავიანთის ძვირფასის განძეულობის ბევრი რამ მიაბარეს ჩვენის სამშობლო ქვეყნის შავ მიწას. დასავლეთ საქართველოში თქვენ ვერ ნახავთ სადმე რამე კუთხეს, რომ მის მიდამოებში სადმე რამე ძვირფასი ნივთები არ იქმნეს დაკრძალულნი ამას კაცის ხელი და შრომა უნდა, თორემ ბევრს ალაგას მეტად ძვირფასი ნივთებიც აღმოჩნდება. ამის მაგალითს წარმოადგენს ის გარემოებაც, რომ შავშეთიდან სხვა ქვეყანაში 60 ფუთი ძველი ნივთები წაიღეს, ისეთი ნივთები, რაც სულ მიწაში თხრის დროს იქმნენ პოვნილნი.

მართლაც განვლო დრო უამრან, გარემოება შეიცვალა, დასავლეთ საქართველოს ნახევარი ოსმალეთს ჩამოსცილდა და აღმოსავლეთ საქართველოს შეუერთდა და სადაც ადრე, თათრების წინაშე ქართველთ წმიდა გვამები ილახებოდა, სადაც ახრჩობდნენ მათ, თავებს სჭრიდნენ და ქრისტიანობის გულიანობის სტანჯავდნენ. სადაც მრავალ ქართველთ მშობლიური ქვეყნის გოდება, ცრემლი და სისხლი ცასაც კი მისწვდებოდა და თვინიერ ბარბაროს ოსმალეებისა ყველას გულს სიღბოს მოჰგვრიდა, დღეს, ასეთ ტანჯულ მამათ საფლავებზედ, ჩვენდა მოულოდნელად ქართველ ქრისტიანობის ხმის ღაღადებას დასაწყისი მიეცა, დღეს მათს დატანჯულს საფლავებზედ ვხედავთ ქრისტეს მოძღვრების გახმაურებით ზარის რეკას, ქართველთ დატანჯულთ მამათ მიძინებულ საფლავების გასუფთა-

ვებას, დამდაბლებულ ჭეშმარიტ ქრისტიანეთ ლაღადების აღდგომას.

ჩვენს წამებულს მამებს ამის სმენა და გაგონება უნდა ჰქონდესთ, რომ ვამცნიოთ მათ ნატვრის აღსრულება და მათის დამარხული მიმართულების მკვდრეთით აღდგენა, ეს რომ ასე იყოს, მაშინ მათი ძვალნიც კი შეინძრევიან სამარეში სიხარულით და სასოებით. ასე და ამ გვარად, სადაც აქამდე, ორი საუკუნის განმავლობაში ქართველთ დაცემის და სისხლის ღვრის მეტი არა ისმოდა რა, იქ ღდეს ლაღადებს ქრისტიანობის დიდი ხმა, რასაც რასაკვირველია მომავლისათვის უადვილესათ მოჰყვება ევროპის ერთა მსგავსად უდიდესი კულტურული განვითარება, უმაღლესი ცივილიზაცია, რომელსაც ქრისტიანობა დიდს გზასა და პატივის ცემას ანიჭებს და ისლამი კი სრულიად წინააღმდეგ მიდის ასეთის აღორძინებისა. ასე მოეწყო ჩვენი საქმე და აქამდე ყოფილთ ქართველთ მაჰმადიანებსაც, ვისაც ისლამის მეოხებით განადირების და უმეცრების მეტი არაფერი ეფინებოდა, იქ მათ ღდეს ეფინებათ დიდი სიხნათლე, დიდი მომავალი, რასაც ხმა მალლა აღვიძებს და ამხნევენს ახლად აღორძინებული ნათელი ქრისტიანობის ზარის რეკა.

სწორეთ ჩვენის საუბრის უტყუარს ჭეშმარიტებას წარმოადგენს დღევანდელ ბათუმის ქართველ კათოლიკეთ ეკკლესიის აღშენების ისტორია. მის მაშენებელთ განძრახვაც პირდაპირ იმ გვარ მიდრეკილების ნატვრას შეადგენდა თურმე, რაც კი ჩვენ ზემოთ მოვიხსენეთ და ის ნატვრა ჩვენს მამა-პაპის საკუთრებათ ვადვიარეთ. როგორც ძველად, ისევე ღდესაც, ჩვენ სამშობლო ქვეყანაში ყოფილან თითო ოროლა ისეთი მამულიშვილები, რომელთაც გულში უაღრესად ჰქონდათ მოზღვავებული, რომ ამ დავრდომილს და მიბნედილს ქართველთ კუთხეში რამე სამახსოვრო ნაშთი აღეგოთ, რომ მის მეოხებით დავრდომილს მხარეში ქრისტიანობის და განვითარების რამე დაინერგოს და მის პატივ სადებ სხივებმაც გაიხმაურონო. სწორეთ ასეთი გახლავსთ ჩვენის დროის სამშობლო ქვე-

ყნის შვილი სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილის საქმე, რომელსაც ჩვენის ერის წარმატებისთვის დიდათ შესტკივა გული და რომელსაც უაღრესად ენატრება და სწამს თანამემამულეთა წინ სვლა, განვითარება და მომავლისთვის აღორძინება. ამ ოცი წლის წინეთ, აბა ვინ მოიფიქრებდა, რომ ბათუმში, სადაც ოდესმე ქართველთ სისხლი და ცრემლი იღვროდა ქრისტიანობის და ქვეყნის გულისთვის, იქ, მათ საფლავზედ, ჩვენთ მოსისხარ მუსულმანთა წინაშე, ქართველთ ამოდლოლი ტაძარი აღშენდებოდა. ბათუმში, ქართველ მაჰმადიანთ წინაშე ასეთ ქართული ტაძრის გაკეთება ჩვენ ერთობ დიდ საქმეთ მიგვაჩნია და უნდა მოგახსენოთ, რომ ეს ისტორიული შესავალიც მიტომ ვუძღვენით მას.

II

აწინდელის ჩვენის ქველმომქმედის მამულისშვილის სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილის დედას, აწ განსვენებულს (1894 წ. †) ბარბარე თუმანიშვილის ასულს დიდი ნატვრა და წადილი ჰქონია: რომ თუ ვინიცობაა და ჩვენ, ბაქოს ნავთის მრეწველობის საქმე კარგათ წავგივიდა, მაშინ, საქართველოს რომელიმე კუთხეს, ქართველთ კათოლიკეთათვის ეკკლესიას აღვაშენებთო. ასეთს საჭირო კუთხეთ აღრევ ჰქონიათ დასახულ-შენიშნული დასავლეთ საქართველოს კუთხის ქ. ბათუმი, რომელიც ოსმალთაგან 1878 წ. იქმნა შემოერთებული და რომელ ქალაქიც ძველადგანვე ოსმალთა, ანუ თათრის კუთხეთ იყო წოდებულ-ხმობილი, ქართველთ კათოლიკეთ რიცხვი აქ ისე მრავლობდა, ისე მიდიოდა წინ, რაის გამო, მათთვის, აწ თათრის სამფლობელოდ ყოფილის კუთხეში, ეკკლესიის აღშენება ისეთი საქმე იქნებოდა, რომელსაც ვერაფერი დაემჯობინებოდა. ამის აღსრულებას, ანუ აღშენებას აქ პირველათ ითხოვდა ქართველთ კათოლიკეთ რიცხვი და მეორე ის გარემოებაც, რომ მთელს ამ კუთხეში სხობვრობენ ქართველ მაჰმადიანებიც, რომლის ერთმა ნაწილმა

დღემდე მტკიცეთ შეინახა თავისი დედა ენა და მთელს ბათუმის ოლქში ქართულათ ლაპარაკობენ.

უნდა ითქვას, რომ ასეთ ქართველთ განსანათლავათ ქართველთ კათოლიკობაში, აზრი ადრიდგანვე დაიბადა. მის უპირველეს მეთაურ მოღვაწეთ აბატი პეტრე ხარისჭირაშვილი ითვლება და მის შემდეგ თითო-ოროლა სხვა-და-სხვა პირნიც და უკანასკნელ დროს, ჩვენი ქვეყნის შვილი სტეფანე კოსტანტინეს ძე ზუბალაშვილი, რომელმაც მრავალთ მოღვაწეთა ქადილს ქ. ბათუმს განხორციელება დაუწყო და იქ აღაშენა მშვენიერი თლილი ქვის კარგი, დიდი ეკლესია. ეს ეკლესია თვალთა მთელის ბათუმისა და თვალთა მთელ იმ ქართველ მაჰმადიანებისაც კი, რომელნიც ამ ქალაქს ახვევიან გარს. ქართველ მაჰმადიანებიც კი დიდის მიმზიდველობით უმზერიან ამ ტაძარს და ყოველი მათგანი განცვიფრებით კითხულობენ: თუ ეს ვისი ეკლესია არისო, ან ვისგან შენდებაო!?

ერთხელ, როცა ამ ეკლესიის მაშენებელი, სტეფანე ზუბალოვი ბათუმს ბძანდებოდა და ამ ეკლესიის შენობას შინჯავდა, იმ დროს, რაღაც შემთხვევით მისულიყო, აქარის სოფელ კაპნისთაველი ხოჯა მარაგაიძე და ეკითხა: თუ ამ ეკლესიას ვისი ფულით აკეთებენო? ცნობა მალე გარდაეცა, რომ აქვე ბრძანდება მისი მკეთებელი სტეფანეო. ისლამის ფანატიკი ხოჯა უცბათ მივიდა სტეფანე ზუბალაშვილთან და მეტად წრფელი მადლობა გადაუხადა, რომელ მადლობაც ფანატიკის ხოჯისაგან საოცრათ იქმნა მიღებული. ასეთი აქვს გარეგანი სახე ამ ვრცელ ტაძარს და იგი თავის გარეგან შეხედულებით დიდათ იზიდავს არა მარტო ქრისტიანთ ყურადღებას, არამედ ქართველთ მაჰმადიანებსაც კი, რომელთა რიცხვი აქეთ ერთობ დიდია და რომელნიც ამ ტაძარს მუდამ დღე გავლა-გამოვლის დროს დიდის სიამოვნებითაც ათვალიერებენ. ისე დღე არ გავა, რომ ჯერეთ ამ დაუმთავრებელს ტაძარში რამდენიმე ქართველთ მაჰმადიანები არ შემოვიდნენ და არ დაუწყონ მზერა დიდის ახტაცებით, ახტაცებულნი შთებიან ნამეტურ

სხვა-და სხვა სურათების ხილვით და მალე სურათების გამო-
კითხვასაც იწყობენ. მე თვით ვნახე ჩემის თვალთ ასეთი შე-
მთხვევები: ერთ დღეს, ტაძარში შემოვიდა მოხუცებული ქარ-
თველ აჭარელ მაჰმადიანი, მას თან შემოყვა ახალგაზრდა შვი-
ლი და მთელის ეკლესიის შინაგან მოწყობილება დიდის მო-
წიწებით გასინჯეს, ხსენებულის ეკლესიის მღვდელს ყოვე-
ლის ხატის და სურათის ცნობებს დიდის ცნობის მოყვარეო-
ბით ჰკითხავდნენ და ყოველ მიგებულს სიტყვას და მცნებასაც
დიდის პატივისცემით ისმენდნენ. აი ასეთი გახლავთ მნიშვნე-
ლობა ამ ეკლესიისა და იგი ასე ანათებს და ასხივებს თვით
ქართველთ მაჰმადიანთ ფანატიკ გონებაშიაც, სანატრელია
ამიტომ, რომ ამ ეკლესიას მცირედ ეროვნული ხასიათიც
მიეცეს, ზოგიერთ ალაგას ქართულის ასოებით იქმნეს შემკო-
ბილი.

ასეთი ვრცელი ეკლესიის ვაკეთება ქართველთათვის სა-
მახსოვროდ დაშთება და თან მის აღმშენებელთა ხსენებასაც
საპატიო მნიშვნელობა ექმნება საყოველთაოდ. ექმნება მით
უფრო, რადგანაც ეს ტაძარი საკათედრო ტაძრათ უნდა ჩაი-
თვალოს და თუ ოდესმე კერძოთ საქართველოს და საზოგა-
დოთ კავკასიის კათოლიკეთა კავკასიაში კათოლიკეთ ეპისკო-
პოსის დასმა ეღირსათ, მაშინ ეს ტაძარი კათოლიკეთა ეკლეს-
იებთ შორის პირველ ადგილს დაიჭერს, უპირატესობა ამას
დაეთმობა, რადგანაც მის მსგავსი ეკლესია მთელს კავკასიაში
კი არა და რუსეთშიაც იშვიათია.

ამ იშვიათობას ყველა კარგად გრძნობს, მისი მხილველი
აღტაცებაში მოდის და სიამოვნებას ეძლევა, რომ ჩვენს დრო-
ში სჩნდებიან ასეთი პირნიც, რომელნიც ასეთ საქმეთა შეწი-
რულებას არ ერიდებიან. ამისთანა პირებს აქებს ყველა და
აქებენ თვით სახალხო მელექსეებიც. აი ესეც მაგალითი, რო-
მელ ლექსითაც, ბ. დ. გაბრუაშვილმა 28 დეკემბერს, 1891
წ. შეამკო როგორც ხსენებული ტაძარი, ისევე მისი მაშენე-
ბელნი.

1901

„ენახე ტაძარი, დვთაებრივი, ტურფა ქმნილება!
ვით ზეციური, დიდებული, წმინდა გვირგვინი;
ანგელოზთ გუნდთა საკრებულთ მშვენიერება
და ამ ქვეყნისა ტანჯულ ერთა მხსნელი მფარველი.

უმანკოების სადიდებლად წმიდათა წმიდა,
აღუმაართიათ მშვენიერი ვით თაიგული,
მისი მხატვრობა დიდებული თვალსა იტაცებს.
ისტორიულის სურათებით ტურფად მორთული.

აგერა მარჯვნივ, ჩრდილოეთით სად კარებია,
წმიდა ნინოსი დიდებულად სდგას ქანდაკება,
და მარცხნივ მხარეს მოციქული კიდევ ანდრია,
ხელთა უპყრია ვით უმანკო თვის ქადაგება.

ბრწყინვალე სახით ორივენი სამოციქულოთ,
ივერთა შვილებს მედიდურათ გარდასცქერიან,
რომ ხალხთა შორის მოიპოვონ ბედნიერება,
თითქოს განგებას სასოებით ვევედრებიან.

მე, მაგონებს მას დრო ნეტარსა, ოდეს შავი-ზღვით,
ქართველთ სახსნელად შორის მხრიდამ შემოსცურიან,
და მადლი ზეცის ტანჯულ ერთა გარდასაცემად,
ქეშმარიტებას ქადაგებით გულში უძღვნიან.

მათის მზერითა კმაყოფილი მსწრაფ აღგზნებული,
ხელი უმაღვე სადიდებლად მოვკიდე კალამს,
ვინც აღაშენა ეს უკვდავი წმიდა ტაძარი,
დიდის დიდებით, მადლის ნიშნათ მიუძღვნით სალამს.

აქ, მას დაუდგამს დიდებული ძეგლი უკვდავი,
მარად და მარად განუხრწნელი საღალადებლად.
დასაბამიდამ ცხოვრებისა ეს არს უკვდავი,
ვით ისტორია ხალხთა შორის გულში ექმნებათ“...

უნდა ითქვას, რომ ქართველთ კათოლიკეთა რიცხვიც იმდენად ქ. თბილისს არ მრავლობს, რამდენათაც ბათუმს. მიზეზი ამისა ის გახლავს, რომ მესხეთის, ჯავახეთის და თვით ოსმალეთის საქართველოს კათოლიკენი ისე არც ერთს შავი ზღვის ნაპირა ქალაქებში ცხოვრობას არ ელტვიან, როგორც ბათუმში. ბათუმი პირველია მათში და აქ ყოველი კათოლიკე სიამოვნებით მიიღტვის. ამ გარემოებას ისიც უფრო აძრევლებს, რადგანაც ბათუმი აქარის გზით მესხეთსა და ჯავახეთთან დაკავშირებულ იქმნა. დღეს, აქ ხსენებულ კუთხის მცხოვრებნი ერთობ აღვილათ მგზავრობენ, სადაც ამ 25 წლის წინეთ ხუთ კაცსაც კი ვერ შეეძლო თავისუფლად გავლა, იქით, დღეს, თვით ბავშიც წავა უშიშრათ. ბათუმში, წინეთ, ქართველ კათოლიკენიც იყვნენ, მათ თავიანთი პატარა ეკლესიაც ჰქონდათ, სადაც წირვა-ლოცვა სომხურს ენაზედ სრულდებოდა.

რუსეთის იმპერიასთან ბათუმის დაკავშირების შემდეგ, როგორც ვსთქვით ზემოთაც, ბათუმში მეტად გამრავლდა ქართველ კათოლიკობა, ისე რომ მცირე ხნის განმავლობაში, ქართველ კათოლიკეთ რიცხვი რამდენიმე ათას სულამდე ავიდა, აქაური კათოლიკენი, ანუ დროებით აქეთ-იქიდგან მოსულები, ვაჭრობას ანუ აღებ-მიცემობას მიეცნენ. ასეთ კათოლიკეთ რიცხვი თითქმის ქართველ კათოლიკეთ გვარისაგან შესდგებოდა, ენითაც ქართულ მოლაპარაკე იყვნენ და არიან კიდევაც, ყველა იგინი ეკუთვნოდენ ლათინის ტიბიკონის საეკლესიო წესებს, რადგანაც მაშინ ბათუმში ლათინის წესრიგის ეკლესია არ იყო, ამიტომ ქართველთ კათოლიკენი სომეხ კათოლიკეთა ეკლესიაში დაიარებოდნენ, სომხის კათოლიკის რიგის მღვდელს ემორჩილებოდნენ, თუმცა თავიანთი ცდა ლათინის წეს-რიგის მოძღვრის მოპოებისათვის კი არა დროს არ მოსპობიათ.

იგინი დიდად მეცადინეობდნენ, რომ ბათუმში თავიანთ საკუთარი მოძღვარი ჰყოლოდათ და ლოცვაც ცალკე მოეხერხებინათ, გინდ ეს სულ უბრალო სახლშიაც კი ყოფილი-

ყოს. რამდენიმე ხნის შემდეგ ამისთვის სასულიერო მთავრობასაც სთხოვეს ლათინის წეს-რიგის მღვდლის განწესება და საეკლესიო სახლის გაკეთების ნებართვა. დრო გადიოდა და სასულიერო მთავრობა თითქმის უყურადღებოთ სტოვებდა ამათ მუდარებას, ცნობა არ მოდიოდა, საქმეს კურნება არ ეძლეოდა, უკანასკნელ, როგორც იქმნა, ბათუმელ ქართველ კათოლიკეთ ეშველათ და მათ მოძღვრათ გამოუგზავნეს პატრიანსელმო მღებრიშვილი. ეს მღვდელი 3 წლის განმავლობაში სომეხთ კათოლიკეთ ეკლესიაში სწირავდა. ამ გარემოებამ სომეხებში ცოტა უკმაყოფილება დაბადა, იგინი კმაყოფილნი არ იყვნენ, რომ მათ ეკლესიაში ლათინურს ენაზედ მღვთის მსახურება სრულდებოდა, მღვდელი ამის მეოხებით დიდს ტანჯვას იტანდა. როგორც სომეხ კათოლიკენი იყვნენ უმადურნი და არა მადრიელნი ლათინის წეს-რიგის მრევლისაგან, ესევე ესენი იყვნენ შეწუხებულნი და ნამეტურ ევროპიელნი.

ამიტომ ევროპიელთ მიმართეს თავიანთ კონსულებს და სთხოვეს, რათა მთავრობის წინაშე ეშუამდგომლათ, რომ ბათუმის ლათინის წეს-რიგის კათოლიკებს თავიანთ წეს-რიგის ეკლესიის აღშენების ნება მისცემოდათ. ევროპის კათოლიკ სარწმუნოების კონსულებმა მიმართეს უმადლეს მთავრობას, ითხოვეს კათოლიკის ლათინის წეს-რიგის ეკლესიის აღშენება და ამათ 1896 წ. ნებართვაც მიიღეს უმადლეს მთავრობისაგან ეკლესიის აღშენებისთვის, რამდენიმე ხნის შემდეგ, ეკლესიის გეგმაც შეადგინეს და მთავრობას ესეც წარუდგინეს, მთავრობამ გეგმაც დაამტკიცა. 1897 წ. 27 იანვრიდან დაიწყო ფულის კრებაც და ერთ თვეში 1,500 მან. შეკრიბეს, მალე ქალაქსაც სთხოვეს ეკლესიისთვის ადგილი, ქალაქმა დაუთმო 400 საჟენი მიწა, ამას გარდა 200 საჟენიც ფულით იყიდეს და მის მერე კი გადასწყვიტეს ეკლესიის კეთებაც. ამ საქმისთვის მიმართეს სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილსა და დახმარება სთხოვეს; მან ეს დავალება დიდის პატივისცემით მიიღო და აღუთქვა, რომ ჩემის დაუფიწყარის დედის სულის მოსახსენებლად მე აღგიშენებთ მთლად ეკლესია-

საო და ამისთვის მან 15,000 მან. გადასცა იმ წუთშივე, რომლითაც 1897 წ. აპრილის 12 ჩაიყარა ეკკლესიის საძირკველიც.

მის შემდეგ შენდება ეს ვრცელი ტაძარი და ყოველ ამ ტაძრის გარდასახადს დიდის თავაზით იხდის ჩვენგან უკვე კარგათ ცნობილი მამულისშვილი სტეფანე ზუბალოვი. სტეფანე ზუბალოვის ქება და ღიდება ჩვენგან მეტი იქნება, მის კაცთმოყვარეობას და მამულისადმი ჯეროვან პატივისცემას თვით მისი საქმენიც ამტკიცებენ. საკმარისია გაიხსენოს კაცმა ხსენებული ეკკლესიის ნაშთი, თფილისში სახალხო თეატრის შენობა და მასთან სხვა მეტად მრავალი უთვალავი საქმენი და მით დარწმუნდებიან ნათლათ ჩვენგან მოთხრობილს ჭეშმარიტებაზედ, ჩვენს დროში იშვიათია ასეთი პირების პოვნა და ისიც ჩვენში, ქართველებში, ამიტომ მე ვუწოდებ მას, როგორც მეტად მაღალ თვისების ადამიანს.

როგორც ესტყვით, ბათუმის ქართველ კათოლიკეთ ეკკლესია არის თვალი მთელის ბათუმისა. იგი ცხოველის მყოფელის მიმხვედრეობით უნდა ასულდგმულებდეს ყოველ ქართველ კათოლიკეთ გვაროვნულს ცნობებს. ეკკლესიის ადგილი არის საკმარისად მშვენიერს ალაგას, თითქმის ბათუმის შუაგულად გახდება ოდესმე, რადგანაც მის დასავლით და სამხრით დიდი ძალი სახლები შენდება. მასთან ერთობ ახლოა რკინის გზის სადგური, ქართველთა და ბერძენთ სკოლები და მასთან სხვა ღირს-შესანიშნავი სახლები და დაწესებულებანიც. ბათუმის აღწერაში ეს ტაძარი დაიჭერს უპირატეს ადგილს არა მარტოდ ეკკლესიის ნაშენობით, არამედ ხელოვნურის და მხატვრულის შემკობილებითაც. ეკკლესიას ფართო ადგილი უკავია, გალავანიც საკმარისი დიდი აქვს. ეკკლესია მთლათ ნაშენია ბიტონით და ქუთაისის წითელის და ყვითელის ქვით. საძირკველის ნიადაგი კარგა ძირიდან არს გამაგრებული ცემენტის ნაღმებით, მერე ზემოდამ გადატანილია ეკკლესიის იატაკი, ცემენტითვე, იტაკს თავ-თავის ალაგას აქვს შესანიშნავი ცემენტისავე სვეტები, ანუ ბოძები, რაზედაც მჭიდროთ დამყარებულია მთელი ტაძრის სიმაგრე.

ეკლესია აღგებულია გოტიკურ-რომაულის წესით. ესეც კარგი, საკმარისი მაგალითია ჩვენს ქვეყანაში, გოტიკურ-რომაულ სტილით შენებას სრულ იშვიათად მისდევენ, უფროს ბიზანტიის სტილით აკეთებენ. ეკლესიას სიგძე აქვს 16 საჟენი, სიგანე—11 საჟენი, სიმაღლე ძირიდან—21 საჟენი, ე. ი. გუმბათამდე, ძირს, მიწიდან იატაკამდე ორი საჟენის სიმაღლეზეა აყვანილი კედლები, მასზედ დაიწყება იატაკი. ეკლესიას აქვს მარჯვნივ და მარცხნივ შემდეგი სანათურები: ოთხი სანათური ერთ მხარეს, ოთხი მეორეს, ტრაპეზის გასწვრივ კედლებშიაც მარჯვნივ და მარცხნივ აქვს კარგი ორი დიდი სანათური. ყველა ეს სანათურები ეკლესიას შინაგან ზომიერის სინათლით მოსვენ. სანათურებს აქვსთ თავიანთ შესაფერი სიგძე-სიგანე. ეკლესიის კარის ბჭეს მისავალი აქვს სამკუთხედ, ე. ი, ეკლესიის წინა კედელს მთლად საზღვრავს გარემო კედლის კუთხებამდის და ამ ასავალს კიბეს სამი კარი აქვს შესავალი, ერთი შუაში და ორი მარჯვნივ და მარცხნივ.

ეკლესიას ქვედა ანუ მიწის ნიადაგის სიმაღლიდან აყვანილს კედლებსაც კი აქვსთ თავის შესაფერი სანათურები, რომელნიც შესაფერად ანათებენ ძირსაც. აქვე მოთავსებულია ელექტრის განათების მანქანები, რომელნიც თავისუფლათ მოძრაობენ, ეს ძირის ნიადაგი თითქოს ამ საელექტრო მანქანათა დასადგმელადა არის მომზადებულიო, თუმცა კეთების დროს ამის ფიქრი არავის ჰქონია. გარეგან ეკლესია ნაშენია თლილის ქვით და ცემენტით. ყოველი კარის და იატაკის ფაიები აყვანილია წითელის ქვით, ასევე აყვანილია გოტიკურ-რომაულ წესით გაკეთებულ გუმბათის სვეტები, ფაიები და გუმბათებისათვის შესამკობელი ადგილები და სიმაღლენი.

საკურთხევლის უკან, ეკლესიის კედელს აქვს ერთი შესავალი, საიდანაც ეკლესიაში მოვა მწირველი მღვდელი. შესავალს აქვს მშვენიერი ცემენტის კიბეები.

ეკლესიის ყველა სანათურებს ირგვლივ ავლია მშვენიერი ჩუქურთმის ხელოვნობის ნაკეთობა, ნაკეთობა შესანიშნავია თავის დროის ოსტატობით. ეკლესიის ქერი გაკეთებუ-

ლია რკინის ბოძებით და დახურულია კარგის, მაგარის რკინით. ზეიღამ დაფენილია კარგის თუთათი. ეკკლესიას აქვს სამი გუმბათი, სამივ გოტიკურათ ნაკეთი, ორი ტაძრის აღმოსავლით, მისავალ კარის ცოტა ქვემოთ და მესამე გუმბათი შუა ტაძრის ჭერზედ სდგას, რომელიც თავის მოქარგულობით მშვენიერათ ამშვენებს მთელს ეკკლესიის გარეგან სახედველობას. ეკკლესიის ყოველი კედლის გადასახვევ-გადმოსახვევი შემკობილია მშვენიერის ოსტატურის ნაკეთულებით. უნდა დავუმატოთ, რომ მეტად მშვენიერია ეკკლესიის გუმბათები და ნამეტურ შუა გუმბათი, რომლის მეტად კოპწია ქვისა, თუ თუთუიას ფაიები მეტად მშვენიერს ოსტატობას წარმოადგენს. ეკკლესიას აქვს თავ-თავის ალაგას შესაფერი ფარღალალები (ვაზდუშნიკი), მთელის ეკკლესიის გარეგან სახე წარმოადგენს ერთს მეტად დიდს, მშვენიერს გოტიკურს ჩუქურთმიანს ფერადის ქვით შემკობილს სანახაობას.

ყოველი კედელი, ყოველი კუთხე, როგორც შეწეული, ისევე გარე გაწეული, პატარა თაღები და სხვა ასეთ უსაჭიროეს კედელთ ნაწილები თავთავის შესაფერის ზომის თაღებით და სიღრმით არიან გადაბმულნი, ერთი ნაწილის სიგძე, სიგანე, სიღრმე და სისქე მეორე ნაწილის გარეგან სახეს არაფრით დალატობს და ეშესაბამება. მოკლეთ უნდა ითქვას, რომ ეკკლესიას დიდი ხუროთ-მოძღვრება ეტყობა, აქ, როგორც კანონიერი ზომა არის დაცული სიგძე-სიგანის მხრით, ისევე დაცულია ყოველოვე სხვა კედლის ნაშთები, ნაწილები და სხვანი. მცოდნე კაცებმა სთქვეს, რომ ამ ტაძრის ყოველივე ისე კარგათ არის შესრულებული რაისა გამო იშეიათია, რომ სადმე ასეთის ოსტატობით რამე გაკეთდესო. ამ შენობას დიდი გულსმოდგინება ატყვიაო. აქ შეერთებულს შრომასთან წრფელი ნატვრა და ხატვის სიყვარულიც უნდა ყოფილიყოს განღვიძებული. ყოველი განაკეთებელი როგორც კედელი, ისევე იატაკი, ყავრული და გუმბათები გაკეთებულია მეტად მაგრა, მკვიდრად, ისე რომ იგი ასე იქნება საუკუნეთა განმავლობაში და მას ვერ დაანგრევენ ვერც ქარი,

წვიმა, ზღვის ქარიშხალი, სეტყვა და დროთა მიმდინარეობის მცხოვრებთ მტრული მახვილი.

ტაძარს წინა კარის, ანუ დასავლეთის შესავალის ზემოთ, მარჯვნივ და მარცხნივ ორს ალაგას საკმარისად წმინდა ქვის დოლაბებში წითელ ქვაზედ გამოქანდაკებულია მთელის ტანით წმიდა ნინო და ანდრია მოციქული. ორივე შესანიშნავის სანახაურობის არს და კაი ოსტატობითაც ნაკეთი, ქვის სურათის გარეგან სახე და მის ხელოსნობის ოსტატობა მკაცრათ ემსგავსება პერგამენტულ ქალღმრთელს და ან ძველად ეკლესიის კედლებზედ ფერადის წამლებით ტახატულს სურათებს. ეს ორი სურათი მოასწავებს შემდეგს: ანდრია მოციქულს პირველად შეხვდა საქართველოში შემოსვლა და ქრისტეს სარწმუნოების ქადაგება. ამიტომ, ქართველთა წინაშე, მოციქულების შორის უპირატესი მნიშვნელობა ამას უნდა დაეთმოს, რადგანაც მოციქულთა რჩევით ანდრია მოციქულმა პირველად შემოსდგა ფეხი საქართველოში და ქრისტეს სწავლა იქადაგა.

წმიდა ნინო, ნიშნავს ვითარცა საქართველოს პირველ განმანათლებელი, ანუ ქრისტიანობის სწავლის შემომტანი და გამავრცელებელი ქართველთ შორის. ყოველს სურათს აქვს თავის შესაფერი ქართული წარწერა ევროპაში ამოჭრილი, ხოლო ეს ქართული წარწერანი პირველ გაკეთების დროს კი გაკრულ იქმნა სურათების წინაშე და მცირე ხნის შემდეგ კი რაღაც მიზეზების გამო აღებულ და შენახული. როგორც ეს ქვაზედ ამოჭრილი სურათები, ისევე მეტად საყურადღებოა ტაძრის გარეგან კედლების წითელ ქვებზედ ოსტატურათ ამოჭრილ ჩუქურთმიან ქვები, რქები, ერკემალნი, წოწოლა ფაითა, სვეტები და მათ ოსტატურად გათლა-მოწყობა და კედლებზედ დამაგრება.

ეკლესიის კარის შესავალთან, ორს მხარეს, აქვს მარმარილოს ქვები, რომლებზედაც მოიპოვება ქართული და ფრანგული წარწერა, წარწერა მოწმობს ამ ეკლესიის აღმშენებელთ ცნობას, აი ესეც ქართული და ფრანგული წარწერა:

„ტადარი ესე ყოფილად წმიდა ღვთის-მშობლისა მარიამისა, თვისის ზღუდითურთ, აღვაგე მე სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილმა, საცხოვნებლად სულისა ჩემისა, მშობელთა და დათა ჩემთასა“.

„Cette église sous le vocable de la Nativité de la Sainte Vierge, avec clôture, a été érigée par Etienne Constantinovitch Zoubaloff pour le salut de son âme, pour le repos de l'âme de ses parents et pour le salut des âmes de ses frères et soeurs.“

18 $\frac{IV}{12}$ 98 ————— 19 $\frac{VI}{30}$ 02

11806

ქართული წარწერა მშვენიერის შავის ასოებით არს ამოქრილი. ამავე ტადარს აქვს ორი შესაფერი ზარები, რომლებზედაც მოიპოვება შემდეგი წარწერანი:— „ზარები ესე შევსწირე მე სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილმა, ჩემ-მიერ აღკებულს ბათუმის ქართულს რამის კათალიკეთა ეკკლესიას“.

შინაგან სახე და მოწყობილება ეკკლესიისა ბევრად აღემატება გარეგან ეკკლესიის სინაზეს და მშვენებას, გარეგან ეკკლესია უფრო პატარა სჩანს და შიგ კი გარეგანზედ უფრო მეტი არს, ვრცელი, თითქოს ეკკლესია თავის შინაგან სივრცით გარეგან სახეს არ ეთანხმებოა. მთელი ტადრის შინაგან სიგძე-სიგანე, სიმაღლე და იატაკ-ჭერი მოწყობილია სუფთად და კარგად. ტადრის ყოველ მხარეს ანუ მარჯვნივ და მარცხნივ ატანილია ოთხ-ოთხი კარგი სვეტები, რაზედაც განისვენებს მთელი ეკკლესიის ზედა სამყარო, ე. ი. მთელი ტადარი. სვეტებს აქეთ იქილამ აქვს თავის შემამკობელი პატარა სვეტები, ანუ ფაიები, კარნიზები, ყოველი ასეთი თუ იმათი პატარა ნიშნებიც კი ნაკეთ ნაგებია მშვენიერის ოსტატობით, სვეტები ისეა დაყენებული, რომ იგი ეკკლესიის სინათლის მისხივებას სულ არ ეწინააღმდეგება.

ტადარი დაფენილია მშვენიერის მარმარილოს მოზაიკის

ქვით, ასე რომ მთელი იატაკი ერთს გაერთიანებულს ხელოვნობას წარმოადგენს, მშვენიერი სახილველია. იატაკზე ეკლესიის კედლები ერთი საყენის სიმალღემდის ატანილია თეთრის და შავის მარმარილოს ქვებით. მარმარილოს ქვები მთელს ეკლესიას აკრავს ირგვლივ, წინიღგან იგი ნაკეთებია მეტად სუფთად და მშვენიერად რაც კაცის თვალს თვისკენ იზიდავს თვისის სანახაობით. მაზედ მუშაობდენ ევროპიელთ ხელოვან ხელოვნები, რომლებშიაც რამდენიმე ქართველი ხელოვნებიც ვნახეთ, რამაც გაგვაკვირვა. ეკლესიას აქვს თავის შესაფერი მოწყობილობა ხალხის დასადგომად. მარცხენა მხარეს, მეოთხე სვეტის წინ გაკეთებულია მარმარილოს ქვით მშვენიერი სამქადაგებლო კათედრა. სამქადაგებლო კათედრა და მისი მარმარილოს კიბე, ანუ მქადაგებლის აღსავალი დიდს ყურადღებას იზიდავს თვისკენ.

ეკლესიას აქვს თავის შესაფერი ტრაპეზი (საკურთხეველი) საკურთხეველს წინიღამ აქვს გაკეთებული მშვენიერი მარმარილოს ქვის სურათების აივანები, რომლის წინაც მაზიარებლები მივლენ და დაიჩოქვენ. ტრაპეზს რთავს მღვდლის სამწირველოს მშვენიერი მარმარილოს ქვის ანალოგია, ზემოდამ გადაკეთებული აქვს იორდანეს მსგავსად მშვენიერი ზედსადგომი, სამშვენი. ირგვლივ ანუ ოთხ-კუთხედ საკურთხეველი წარმოადგენს მშვენიერ საეკლესიო ნივთებით შემკობილობას. საკურთხევლის გვერდებზედ მარჯვნივ და მარცხენივ არს მშვენიერი ოთახები, სადაც შეიმოსებიან მღვდელნი და სადაც ინახება საეკლესიო და სამღვდლო ყოველი ნივთიერებანი და შესამოსელნი.

ეკლესიის კარის შესავლის ზემოთ არის გაკეთებული მშვენიერი თლილის ქვის აივანი, შესაფერის სივრცის, სადაც დადგმულ არს საეკლესიო ორგანო. აქვე მოთავსებულ არს მგალობელთა გუნდის ალაგი და მასთან მრევლიც დიდი რიცხვი დაეჭევა, რადგანაც აივანი საკმარისად დიდი არის. იგი ეკლესიაში კარგათ სჩანს, აღსასვლელი კიბეც კარგათ არის ნაშენი და მალლა აყვანილი. ამ აივანს ქვეშ, ორს სვეტზედ,

ორს მარმალილოს ქვეშე ამოჭრილია აიაზმის წყლის ემბაზი. მთელი ეკლესიის შინაგან კედლებთ განყოფილება ერთი მეორეს კანონიერის სახით და გადაკავშირებით მისდევს.

მთელი ტაძარი, იატაკიდან გუმბათის სიმაღლემდე დახატულია ფერადის წამლიანის კოხტა ხელოვნურის ოსტატურის ხელოვნებით. მხატვრობა არს მრავალ ფეროვან წამლებთაგან შემდგარი, ყოველ წამლის სიფერადეს და ხმარების ზომასაც დროის შესაფერი ოსტატის სამხატვრო ოსტატობა, ანუ ხელოვნება ეტყობა. ეკლესიის კედლებზედ ირგვლივ ანუ მთელს ტაძარში დახატულია ძველის და ახალ აღთქმის მოძღვრების სურათები, გუმბათის ქვეშ დახატულია ოთხი მახარებელი, რასაკვირელია ისტორსულის ცნობილის სახით და მხატვრობის მოყვანილობით.

ეკლესიის სანათურების ზეიდან, ირგვლივ ჩუქურთმიანი ამოჭრილის ხელოვნებით დახატულია მოციქულნი.

საკურთხევლის ზემოდამ ჭერის შუაზე დახატულია მღვთის მშობლის დაგვირგვინება.

მარჯვნივ და მარცხნივ საკურთხევლის ზემოთ, კედლებზე დახატულია წმინდა პეტრე და ამის შემდეგ წმინდა რომის პაპნი: ლინო, კალეტო და კლემენტო. უნდა მოგახსენოთ, რომ აქ პეტრე მოციქული მოხსენეაულია როგორც რომის პაპი. რომის ეკლესიის უმთავრეს პაპათ ეს ოთხი პირი ითვლება: პეტრე, ლინო, კალეტო და კლემენტო. ტრაპეზის ზემო მხარეს დახატულია მშვენიერი გუმბათი ლურჯის ცის ფერით შემკობილი და ბრწყინვალეს ვარსკვლავებით მოქარგულ-მოჭედილი.

ყველაზედ უფრო საყურადღებოა ეკლესიაში შინაგან კედლებზედ ჩუქურთმიანის მოქარგულობით მაცხოვრის ცხოვრებიდან: ტანჯვა, წამება, გარდამოხსნა და სხვა ამ გვარნი. რაც კი იესოს ცხოვრებას „სახარების“ მოთხრობითაც ეთანხმება. სადაც კი კედლებზე სურათები არ არის დახატული, იქ დახატულია ოქროს ვარაყიანის და ფერადის წამლებით სხვა და სხვა არშიები და სხვა და სხვა შესამკობელნი. ეკლეს-

სიას მეტად კარგად ამშვენებს მაცხოვრის ცხოვრებიდამ გაკც-
თებული ხატები, რომელთა ოსტატობა მხილველთა თვალს
სწრაფათ იზიდავს თვისკენ. ეს ხატები ამოჭრილია პატარა
მარმარილოს ქვებზედ და დახატულია ფერადის წამლებით,
თავ-თავის შესაფერის თვისებით ისე, როგორც რიგია და რა-
საც მხატვრობის ხელოვნებაც მოითხოვს, ამ სურათების გარ-
და ეკლესიას სხვა სურათებიც აქვს, რომელნიც კარგათ რთა-
ვენ ეკლესიის მხედველობას. სხვა რამ ნახატები და ამგვარ-
ნიც თავის შესაფერად აქვს. ყველა ეს მხატვრობა დიდის სა-
ხედველობით რთავს შინაგან სახეს ეკლესიისას.

ეკლესიას აქვს ოთხი დიდრონი, მშვენიერი ბრონ-
ზის და ბროლის მინებით შემკობილი ჭალები. ამას გარდა
ეკლესიას ამშვენებს ოცი მშვენიერი კედლის სამ ტოტიანი
შანდლები. ყველა ესენი რასაკვირელია ელექტრონის სინა-
თლით იქნება განათებული. ეკლესიაში წმინდა სანთელი
ხმარებული იქნება მხოლოდ საკურთხეველში, მღვდლის წინა-
შე, ტრაპეზზე. სხვაგან კი ამ გვარი არა იქნება რა. თვით
ელექტრონის სინათლით ირგვლივ არს შემოვლებული რო-
გორც ეკლესიის შინაგან სივრცე, ისევე გარეგან და სხვა.
ეკლესიის კარის შესავალში, ქართულს ენაზე შემდეგი წარ-
წერა აქვს: „მოგედით თაყვანის ვსცეთ და უკაცობდეთ უფაღ-
სა“. შემდგომ ამის დაწერილია ლათინური ეს წარწერა:
„Orantibus in loco isto, dimitte peccata populi tui, Deus“ ე.
ი. „შეუხდე, ღმერთო, ცოდვანი ერსა შენსა, რომელნიც მოვდენ სა-
ღადავსა ადგილსა ამას“.

ეკლესიის გალავნის კარის წინაშე მოხაიკით დაწერი-
ლია შემდეგი რიცხვი.

18 $\frac{II}{12}$ 98 ——— 19 $\frac{VI}{21}$ 02

ე. ი. 1898 წ. შენება დაუწყევიათ და 1902 წ. დაუმ-
თავრებიათ. მშვენიერს ეკლესიას აქვს თავის შესაფერი ეზო
და კარგი გალავანიც, გალავანში გაკეთებულია ძირიდან მშვე-
ნიერის ქვითა და ცემენტით, მის შემდეგ მოაჯირიდან ატანი-

ლებია მშვენიერი ქვის კარგი მოაჯირის ფაიები და ასე ამ გვარად ერთი ფაია მეორეზეა გადატანილ-გადაბმული. ხოლო რაც შეეხება ფაიების შუა გაკეთებულია რკინის მოაჯირები, რაის მეოხებითაც ერთი მოაჯირისა გადაბმულია მეორე მოაჯირზედ და ასე და ამგვარად გადატანილია ერთი მეორეზედ და მით არის შემდგარი მთელი ეკლესიის ირგვლივ მაგარი გალავანი.

ეკლესიის ყოველს შინაგან ღირსებას ცხადლივ ამკობს და ამშვენებს შემდეგი ლათინური წარწერა: „Cibavrt nos Domunus ex adipe frimenti: et de petra, melle saturavrt nos“.

ამის ქართული სახარების თარგმანი: „გვაჭამა სიძხვისაგან იფქლისა და კლდისა თაფლისა განგვაძღო ჩვენ უფალმან“. აი ეს გახლავთ აღწერა ყოველივე ნაშთის, მხატვრობის და ან სხვა რამ საყურადღებო მხარეების ხსენებულის ტაძრისა. ჩვენ აქ დაწვრილებით ვერ აღვწერთ ყოველივე ნაკეთობისა, მისი აღწერა ასე არც არის საჭირო. ჩვენ ეს აწვრთხეთ ისე, როგორც ტაძრის აღწერის წესი მოითხოვდა, ცხადი საქმეა რომ რაც ეს ტაძარი დღეს არის ის ხვალ და ზევ ათჯერ და ოცჯერ მეტი იქმნება. იგი დაწინაურდება როგორც შინაგან, ისევე გარეგან, ამას ფიქრი არ უნდა, რადგანაც ბათუმის მცხოვრებთ შორის რამდენათაც ქართველ კათოლიკეები არიან, მათზე მეტათ ირიცხებიან უცხოელები, მაგალითად ფრანკუზები და სხვანი და მათთან ერთად პოლონელებიც.

მხოლოდ ამ ტაძრის მეოხებით უხდებათ ურთი ერთ დაკავშირება, აქ იკრიბავს თავს ევროპის კათოლიკე სარწმუნოებას მაღიარებელთ ერთა რიცხვი, რომელნიც კი ბათუმს მოდიან ევროპიის გემებით. ესენი რა მივლენ და ნახვენ ხოლმე ბათუმის ასეთს ძვირფას ტაძარს, მას კარგათ ათვალთ ირებენ, შინჯავენ ყოველ სანახაობას, ინუსხავენ თავიანთ მოგზაურობაში და მერე ევროპიულს ენებზედაც გარდასცემენ ამ ტაძრის არსებობის ამბებს და იმასაც, თუ იგი ვისგან არს აღშენებული, რომელ ტომას კათოლიკეთათვის და ან იგი დღეს ვის სიკუთრებას შეადგენს, ვინ და რა ტომის ენის სამფ-

ლობლობით ითვლება ეს ტაძარი, სად არის ამ ერის ენის საუნჯის ტრაპეზი, საიდგან ისმის ამ ენით მრევლის წინაშე ცხოველი ქადაგება, მშვენიერის და მეტათ ხელოვანის სამქადაგებლო კათედრიდამ. თუმცა ეს ასეა და ამდენი სამაგალითო მხარეები აქვს ამ ეკლესიის მფლობელობის გარემოებას.

დასასრულ უნდა ვსთქვათ, რომ ამ ძვირფას ტაძრის აღშენებაზე დახარჯულია თითქმის ჩვენის მამულის შვილის სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილის საფასი, ეს პირია ამ ტაძრის დამაარსებელი, მან ჩაუდგა მას სამოქმედო ძალა და პირობები, ამით მარად მოსაგონარნი არიან იგინი და მოსაგონარია ის მანდილოსანი მათი მშობელიც, რომლის ხსენებასაც ეძღვნის ეს ტაძარი. როგორც ვსთქვით, რამდენათაც სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილია პატივ საცემი, იმდენისავე თანაგრძნობისა არის მამა ანსელმო მღებრიშვილი. ამ მოძღვრის შესახებ ჩვენ აქ არას ვიტყვით, რადგანაც მას ამის სურვილი არა აქვს, მოვიყვანთ მხოლოდ იმას, რომ მთელი ამ ტაძრის შრომის და ვაი ვაგლახის გაძლოლა მარტო მას ეკუთვნის. იგია მისი წინამძღვარი და ჩვენგან მისი შრომის ანუსხვა არ არის საჭირო. ვინც ამ ნაშთს ნახავს და ის მამა ანსელმოს შრომასაც გაიხსენებს, მაშინ ცხადათ დარწმუნდება მასზედ რომ ასეთი შრომის ატანა და გაძლოლა ერთი კაცისთვის მეტად ძნელი უნდა იყვეს, მაგრამ იქ სიძნელე ეცემა და ვარდება, სადაც კაცის ენერგიულს ცდას და მხნეობას თავისებური მიმოსვლა აქვს და საქმის სიყვარული, მამა ანსელმო არის შრომის მოყვარეობა, ცდა, ყველა საქმეში ოსტატური გარჯა, მასთან უხვად დაჯილდოვებული მამულის სიყვარულით, პატივის ცემა ქართველობის, ქართულის ეკლესიის, ენის და ყველა ესენი კი რასაკვირველია ცხადი და უმთავრესი ძალა არის ხსენებულის ძნელის საქმის შესრულებისა. ამიტომ მამა ანსელმოს სადიდებელ სიტყვად და სარკედ კმარმა ჩვენს თვალთ წინ სახილველად თვით მისივე შრომის ნაყოფი.

დასასრულ ჩვენგან მარად ხსენება უნდა ეძღვნას როგორც სტეფანეს მშობელთ, ისევე მის ძმებს იაკობს, პეტრეს და სხვათაც, რათა მათის შეერთებულის ცდითა და შრომით, ბათუმის კათოლიკობას ეს ძვირფასი ტაძარიც აღუშენდათ. კურთხევა ამის დანიშნული გახლავსთ 5 მაისს, 3903 წ., რაის გულისთვისაც თვით სტეფანე ზუბალაშვილმა სარატოვიდამ კათოლიკეთა ეპისკოპოსიც მოიწვია და რომელმაც უნდა აკურთხოს ეს ტაძარი. დავსძენთ, რომ საქართველოში კათოლიკეთ ეპისკოპოსნი 1743 წლის შემდეგიდამ დღემდე არაფინ მოსულა. ამდენი ხნის განმავლობაში, ეს თითქმის პირველი მაგალითია. პირველად გაიხლებათ ეს მღდელ-მთავარი.



947.922

§ 551

ფ. ჭიჭინაძის

„ქართული წიგნის მაღაზია“

ავკალის ქუჩაზე, პაპოვის სახლებში

იბეჭდება და მადე გამოვა ცალკე წიგნებად:

„კათოლიკეთა ეკლესია საქართველოში“.

„არქიმანდრიტი პავლე უაჯუღიანი“ (ქილიმუზა-
შვილი).

დაბა და სოფელი, სადაც ქართველი კათოლიკენი
სცხოვრებენ.

კათოლიკეთა მოღვაწეები საქართველოში XIV—
XIX-მდე.

წარჩინებულნი გვარისუფილნი და მოქალაქენი ქარ-
თველთ კათოლიკეთა.

ისტორიული და ეთნოგრაფიული მასალები ქართველ
კათოლიკეთა XI—XIX-მდე.

ჯუბალაუფილები და მათი გვარის ისტორია.